

Ekrán

Majtényi Mihály

Vannak utcák és vannak házak — városok és városrészek —, ahová olyan nehezen jut el az ember. Nem mintha messze volnának, távolidegenben, sokszor itt vannak a környéken, száz vagy kétszáz kilométeres körzetben, és igazán nem lenne nehéz eljutni mindenhova... de hát az ember már olyan: szereti az ilyen találkozásokat a sorsszerű véletlenre bízni. Nem tudom, ki hogy van vele, de én sokszor álmodok ilyen régi utcákról, házakról és városrészekről, amelyekhez pedig életem egy-egy szakasza szorosan hozzákapcsolódott... de csak álmodok róluk, és sosincs elég lelkierőm, fizikai valóságban is végigjárni rajtuk.

Egy célszerű és célratörő emberrel beszélgettem egyszer erről és... nem tudott sehogy sem megérteni. Csak félig, valamennyire. Hát nézd — magyarázta —, csinálsz egy jegyzéket magadnak, és egy nyári szabadság alatt végigjárod őket mind. Megállsz a városban szépen nappal pihensz és alkonyatkor, mert ilyenkor a legérdekesebb, ugye, alkonyatkor odasétálsz, megnézed a házat, az utcát, ahol születted, ahol gyerek voltál, vagy ahol felnőttként laktál... végigcsellengsz rajta, teleszívod a tüdődet a levegőjével, kicsit álmodozol, és akkor... tisztában vagy mindennel. Tisztáztad egy tartozásodat, tudod, hogy az az utca, az a ház megvan még (vagy nincs meg), átépült, mit tudom én... Szóval, ez az igazi szép kegyelet, a cselekvő kegyelet... nem pedig az álmodozás, a haszontalan vágy. Olyan könnyű ezen segíteni!

Kemény és célratörő ember, szögeztem le magamban, és kicsit igazat is adtam neki. Tényleg, milyen egyszerű! Nem kellene más, csak elindulni itt ezen az utcán, amely itt függ az írógépem fölött, B. Szabó Gyurka barátom rajzolta emlékül... itt el kellene indulni a Gradnalicába a régi Garay utca sarkára, aztán azon túl kikanyarodni — hova is? — az óvodához, igen, amelyben Vörösne Kont Paula vezetett be a gyerekek közé, mert félttem bemenni a nagyterembe... — Ott volt egy elnyújtott

hosszú ház is, elemista korom emléke, és egy másik, amelyben a diftéria majdnem a halálba vitt... jaj, mennyi mesélnivalóm lenne azokról a régi házakról, régi utcákról, ahová sohasem tudok eljutni.

Vagy egy másik városban a Tisza-parton, egy harmadikban valahol a csatorna mentén, és egy negyedikben, amely arról híres, hogy ott Palicsra visz a villamos. Házak, utcák, városrészek mindenütt, amelyek várnak és hívnak... s ahová csak olyan ritkán jutok el, és sohasem tervszerűen, és mindig a vakvéletlen szárnyain. Mert hiába rajzolom ki a legpontosabb térképet róluk, hiába írom oda a legtervszerűbben az utcaszámokat... én oda sohasem érkezhetek meg, sohasem érkezhetek el egy régen tovatűnt dimenzióban...

És mindig csöndesen széttépem azt a képzeletbeli papírt, képzeletbeli térképet, amelyekre ezeket a régi utcákat és régi házakat — amelyeket pedig olyan forrón vágyva és álmodva viszont szeretnék látni — felvázoltam. És azt is tudom, hogy ti is, mindannyian őriztek ilyen emlékeket... s még az is, aki azt a célszerű, praktikus tanácsot adta az emlékhelyek kegyeletes és tervszerű bejárásáról, még ő sem jutott el a szíve mélyén és igazán soha, soha azokba a régi utcákba és régi házakba, amelyekbe már nem lehet eljutni! Mert — elfújta őket a szél. Nem a házakat és utcákat... a pókhálókat, amelyekben régi életünk lakik.

VAK EMBER AZ AUTÓT NÉZI

Az aszfalt szélén álltunk, és egy hosszú autókaraván haladt el. Körülbelül tíz kocsit. Belga diákok egy csoportját vitték, mind egyforma érdekes szürkésfehér, alacsony jármű, elöl minden autó orrán rajta volt a kocsitól megteremtett útirány térképe. Már délelőtt közletről láttam ezt a kocsitáborot, négy-öt cserkészruhás fiú ült mindegyik kocsiban, a Közletről jöttek visszatérőben, és mentek haza. Sátor is volt mindegyik kocsin, egy külön kis pótkocsin... valami belga ifjúsági szervezet indította útnak a karavánt. Együtt — mondom a szemem gyönyörködtető látványt nyújtottak. Most láttuk aztán őket elvonulni, és búcsúféléket intettünk nekik. Akkor — éreztem — valaki megérinti a kezemet.

— Autók, ugye kérem? — hangzott a kérdés, és én egy pillanatra megdöbbentem. „Hát nem tetszik látni őket?” — szóltam hátra csodálkozva. „Nem” — vallotta be őszintén a beszélő, és akkor hátranéztem. Fehér bot volt a kezében. Vak ember, kétségtelen.

— Bocsánat — szóltam, és elröstelltem magam. Vak ember, ugye, gondoltam magamban, és az én kérdésem tapintatlan volt. Ő mosolygós arcú meredt előre. Az autókat „nézte” kiégett szemével.

— Szép kocsisor — mondtam neki, és átvettem a szpikerek modorát —, az ott elöl, azon zászló is van. Összesen... összesen tíz kocsit... igen, tíz, ahogy látom. Szürkésfehérek.

— Tudom. Belga kocsik. A lámpájuk még nem ég?

— De hiszen még világos van! — szóltam rá és... megint elröstelltem magam. A látó emberek tapintatlanságával a világosságot magyaráztam valakinek, aki előtt örök sötétség van és örök homály. És egyszerre, mintha letaglózta volna, egy kérdés hasított belém: tudja-e ez az ember egyáltalában, milyen egy autó formája? Tudja-e ez az ember egyáltalában, hogy mi a forma? Látott-e egyáltalán valaha, tudja-e mi az, hogy szín? Talán a habozásomból, a dadogásomból kitalálta, mire gondolok. Csöndesen, mint egy vallomást mondta:

— Tudom, kérem, hogy mi az autó, a gépkocsi... én húszéves koromban vesztettem el szemem világát. (Nem mondta hogy: megvakultam, ezt a szót mintha nem ismerné a szótára. Ezt csak mi mondjuk kegyetlenül, látók.) Láttam akkor, és szemem előtt van az autó... de érzem, hogy

megváltozott. Sokszor tapogattam őket. Azelőtt magasak voltak és szögletesek... és lármásak. Most halkan járnak, halk a motorjuk... milyen mások! A lámpájuk elől beépített, az ajtójuk alacsony... fogásra milyen simák, kérem!

— Talán... talán a márkákat is ismeri?

— Hogyne, nagyjából. Csak... csak azért nehezen tudom elképzelni őket, milyenek! Az a régi kocsi van előttem mindig és... sehogy sem tud egységes kép felvillanni róluk... egy ilyen modern kocsiról... tetszik tudni. És miért nem dudálnak? Ez olyan veszedelmes miránk, akik fehér bottal járunk! Amíg dudáltak, biztonsággal haladtam át az úton, megéreztem a távolságot... de most! Most segítség nélkül nem merek átmenni az úton, olyan hirtelen jönnek...

Ijesztő volt és megdöbbenő és szomorú és különös ez a találkozásom a vak emberrel, aki az autót nézte. Ott álltam sokáig az úttesten, és bámultam a kocsik után. Csak akkor jöttem rá, hogy én is nézem már régen, ami nincs. Hogy az üres utcát nézem, mert az autót régen elnyelte a messzeség...

KACSAALÁBON FORGÓ VÁRKASTÉLY

A bulváron, az egyik utcasarkon, valószínűleg jövődöbéli lyukfúrásra — körükerítették az aszfaltot. Egy trafikokioszk előtt, közel a járdához. Pár négyzetméternyi területen a jövődöb lyuk helyén négy piros-fehér kereszttrudat fektettek egy állványra, aztán némi homokot is oda-hordtak... ennyi az egész.

Hát hiszen az ilyesmi mindennapos, ugye, mindig piszkálnak valamit a földben, csatornázást, telefont, villanykábel, vízvezeték, mindig piszkálnak valamit... ám itt, ezen a ponton valamelyik nap szívderítő jelenetnek voltam szemtanúja. A körülkerített helyen ugyanis ellepte a homokot a gyereksereg. Azt persze látni kellett! Kisfiúk, kislányok, úgy vették birtokukba a vékony homokréteget, mint Byrd kapitány annak idején a Déli-sarkot. Egy kis ágfára zsebkendőcskét kötöttek, és beleszúrták a kissé nedves homok tetejébe. Ez volt az egyik sarokban, ezek voltak a felfedezők, akik a domb körül foglalatoskodtak. A másik sarokban azok tevékenykedtek, akik mesevárat építettek. Kacsalábon forgó várkastélyt, amelynek sok-sok emelete volt, apró ablakokkal, tornyokkal és lőrészekkel. Ott ültek és guggoltak és álltak és seregettek a piros-fehér lécek között boldog izgalommal mindannyian, cserfelvek és vitatkoztak, kicsit kiabáltak, de azért folyt a munka szakadatlanul. Az arra sétálók köréből viszont ki-kitépte magát egy gyermek a szülő kezéből, és lelkes izgalommal rohant a ketrecebe... hogyne, hiszen itt neki is lenne sürgős építenivalója! „Eresszettek” — kiabálta az ilyen, a szülők meg: „Jaj, fiacskám, nedves a homok!” Mások a járkálók lába mellett siklottak el, irány a homokvárak! És jöttek, jöttek mind a bulvár gyermekei, az aszfalt gyermekei, arra a tenyérszerű kis homokvárra, és úgy örültek az életnek, hogy az ember szíve hangosan megdöbbszant...

Ott álltunk néhányan felnőttek, és néztük a homályban és alkonyi fényben a gyermekek örömét. A szülők kissé aggódva, hogy mégis nedves a homok... egy pallérformájú ember viszont fejét csóválta (ő a szakma nevében nézte a dolgot, hogy nézd, a kölykök mit csinálnak a építőanyag-gall). Hirtelennőtt suhancok irigykedve bámultak oda... persze, ők már nem állhatnak a kicsik közé, pedig a lelkük mélyén ott moco-rog talán egy ilyen kacsalábon forgó várkastély befejezetlen ablaksora, amelyet immár az újabb nemzedék fog befejezni. A széles kocsiúton autók zúgtak el, a gyalogjárón emberek sodródtak — igazi alkonyi, nagyvárosi kép volt... ők pedig, a gyermekek, a piros-fehér lécek által védett kis grun-

don álmodozva építettek valamit, aminek se célja, se értelme, s mégis több minden célnál és minden értelemnél: a mesét és az álmot építették lelkük egész odaadásával.

S a vékony kis homokréteg átalakult a legcsodálatosabb dombbá és a legszebb várkastéllyá. Másnap reggel, amikor arra mentem, már semmi sem maradt belőle. Csak néhány morózus gereblyenyom.

HULLÓ FALEVÉL

Pereg a levél a fákról, ős van a ligetben is — most már egyre komolyabban. Szeptemberben még elvétve hulldogáltak csak a sárguló levelek, most egyre több és több hullik alá. Elnézem a sétányokat, olyan poétikus ilyenkor az avar. Csakhát ez is úgy van, hogy ennek is két oldala van, ennek az éremnek az avar romantikájáról. Attól függ, hogy milyen szemszögből vizsgálom.

Azok a söprögetők például, akik ligetünkben kosárszámra hordják el a lehullott leveleket, egészen biztos, hogy másként vélekednek a levélhullásról, meg az őszi avarról, mint, teszem, a sétálók. Mert mi történik valójában az ő szemszögükből? Az, hogy a fák folyton szemetelnek (a mesebeli táltos is úgy járt a mesék országútján, hogy nyomokat hagyott maga után), és nekik, a söprögetőknek, nekik söprögetni kell a fák után és a táltosok után. S milyen szeszélyes ez a hulló falevél. A söprögető asszonyok elkezdik a park egyik lépcsőlejárataánál — az éjszaka bőségesen volt ismét levélhullás — oldalt hajtják és úgy úzik egy kupacba a levelet... ám a levél szeszélyes, mert a szél is szeszélyes, elkapja a már összesöpött levélhalmot, kiszakít jópár levelet, és továbbúzi őket a sétányon, vissza a régi helyükre. De ez még csak hagyján! Valahogy ezzel is megbirkózik a tisztaságért felelős közeg, de alighogy húsz métert halad előre és visszanez az útra... mit tehet mást, mint hogy káromodik! Mert kérem, amíg ő a munkáját végezte, valamelyik szeszélyes faág lerázott ismét magáról jópár falevelet, és ezek a levelek mindenáron poétikus avarrá akarnak összeállni. Visszanéz az asszony és szitkozódik és megint csak söpör és megint és újra — napestig. S közben arra gondol talán, bár csak lehullna egy kiadós őszi eső, amely aztán „lesózza” a levelet, s neki nem kell majd minden egyes levél külön szeszélye után igazodni, utánamenni minden levélnek, és folyton-folyvást úzni és söprögetni örökké. A vizes, elnehezedett levelet mennyivel könnyebb kordában tartani... igen, erre gondol ő biztosan, söprűvel a kezében a napsugaras őszi sétányokon...

Hulló falevél... milyen poétikus, finom ábrándkép, ugyanakkor azonban egy szakma is, amelynek szemében nem más, mint undok munkatöbblet. A szakma alig várja, hogy a fák mind elhullassák a lombjukat, és hogy kevesebb legyen a söpörnivaló.

